

המהפכה העולמית בהשכלת מבוגרים בשנת ה-63 למדינת ישראל

איתן ישראלי

המונח 'השכלת מבוגרים'

המונח 'השכלת מבוגרים' הוא אחד מתוך צרור מונחים שיש ביניהם דמיון בכל הנוגע לחזון, למטרות, לאוכלוסיות, לאמצעי ההוראה וההדרכה, לתוצרים, למורים ולמדריכים הראויים, וכן לתביעות מהמדינה ומהחברה האזרחית. המונחים האחרים הנמצאים בשימוש בנושא זה הם: למידה במהלך החיים, למידה לחיים, למידה לאורך, לרוחב ולעומק החיים, למידה נמשכת. המונח ההיסטורי 'חינוך מבוגרים' הורחב למונח חינוך ולמידת מבוגרים. המהפכה העולמית שנסקור להלן חלה על אוצר המונחים הללו. הסיבה לשימוש במונח השכלת מבוגרים היא שנושא ההשכלה עומד כיום במרכז המהפכה העולמית.

המהפכה

שלושה סימנים ניתן למצוא במהפכה זו. הראשון הוא אידיאולוגיה לעומתית; השני הוא הלהט לפתרון כולל; השלישי הוא ייחודה של הקבוצה המובילה את המהפכה.

א: האידיאולוגיה הלעומתית. תפיסת העולם, האידיאולוגיה של המהפכה, היא עימות עם הקיים. הקיים נתפס כבלתי יעיל, אינו משיב על השאלות הבווערות ואינו תובעני דיו כלפי הרשויות. במחקר שנעשה בשנתיים האחרונות בבריטניה ושיצא לפני חודשים אחדים לאור (2009, *Learning Through Life*), מפורט ימה רע במערכת הנוכחית של למידת מבוגרים. שבעת החטאים המצוינים להלן הם אוניוורסליים ואינם נחלת בריטניה בלבד. הם קיימים ביתר עוצמה במדינות שמסיחות את דעתן או מסתלקות מתפקידן לאפשר מערכות למידה שתגענה אל אוכלוסיות חלשות ומודרות. כנגדם יוצאת האידיאולוגיה הלעומתית שלהלן בקול רם ובוטח בצדקתו.

1. החינוך היסודי אינו בונה יסודות בטוחים (תשתית) ללמידה במהלך החיים. משמע, החינוך היסודי אינו מסייע למימוש התפיסה של למידה לאורך החיים, שיש בה רציפות בין שלבי החינוך כולם. כמו כן, החינוך היסודי אינו מכשיר ללמידה נמשכת, למידה המאפשרת ליחיד לממש את עצמו ולחברה לקדם את תושביה.

ד"ר איתן ישראלי הוא יו"ר ההתאגדות לחינוך מבוגרים בישראל; אמריטוס של בית הספר למדעי התזונה של האוניברסיטה העברית.

2. האתגר הדמוגרפי: יש חוסר איזון בין הצורך ללמוד בשלבי החיים השונים לבין התמיכה בלמידה הניתנת בכל שלב חיים. משמע, יש תמיכה בלמידה בשלב חיים אחד על חשבון שלב או שלבי חיים אחרים. לדוגמה, המדינה תומכת בלמידה של צעירים המגבשים את זהותם המקצועית והאישית, על חשבון תמיכה בלמידה של גילאי הביניים או הזיקנה, הנמצאים במעברי חיים לקראת גיבוש מחודש ויש להם צורך עז בלמידת המטלות החברתיות והאישיות הנופלות עליהם חדשות לבקרים.
 3. מערכת הלמידה הנוכחית למבוגרים אינה מכירה במעברים המגוונים של כניסה ויציאה בתעסוקה. משמע, ניתנת אפשרות להכשרה תחילית, אבל אין תמיכה חקיקתית ותקציבית ללמידה בעת מעברים נשנים וחוזרים של אבטלה-חזרה לעבודה-שינוי בתעסוקה-וחוזר חלילה פעמים אחדות במהלך החיים.
 4. נוצר אי שוויון מצטבר בלמידה במהלך החיים, עד למצב בלתי נסבל. מערכת הלמידה הנוכחית אינה מפצה על למידה חסרה ולוקה בגיל הצעיר, והיא מפסיקה את תמיכתה בלמידה מאז סוף השליש הראשון של החיים ועד לסופם.
 5. מערכת הלמידה היא ממורכזת יתר על המידה, אינה יציבה ואינה בוטחת באנשי המקצוע שלה. המרכז נעשה ברמה הלאומית-ממסדית, ונמשך במקרים רבים גם ברמה המקומית ובמיוחד בזו העירונית. המערכת הלאומית אינה יציבה, בשל שינויי השלטון ובשל שוק בלתי סדיר של למידה. אנשי המקצוע אינם קבועים ברובם במשרותיהם, והמעסיקים מוצאים שזול יותר להעסיק 'עוברי אורח' בתפקידי הוראה וניהול.
 6. התשתיות של מערכות הלמידה אינן מספיקות: הביניים, הטכנולוגיות והשירותים אינם פועלים במשותף ואינם נמצאים באותה רמה. להוציא סוכנויות למידה פרטיות ומפעליות, מרבית הלמידה של מבוגרים מתארכת בבניינים שמטרתם העיקרית שונה; טכנולוגיות ההוראה-למידה אינן עצמאיות ומכוונות לקהלים צעירים; השירותים אינם עצמאיים והם נעזרים ומסתמכים על שירותים חלקיים שאינם מאפשרים רציפות.
 7. המערכת אינה אינטליגנטית דיה: היא אינה יצירתית ואינה עושה שימוש במידע המצטבר במגמה לחדש ולקדם. משמע, חסרים מרכזי למידה למבוגרים, ממומנים ועצמאיים, שבהם מתרכזים אנשי מקצוע שהכשרתם מאפשרת הפקת לקחים נמשכת, יצירת מאגרי חומר וטכנולוגיות.
- חוסר הכשרה הולמת ועדכנית של מחנכי המבוגרים היא בעוכרי מערכת הלמידה כולה.

ב: הלהט לפתרון כולל. להט זה בא לכלל ביטוי בשפת כתיבה ושיח השונים מאלה שקדמו להם. בשנים עברו, כינוסים מדינתיים או בינלאומיים של חינוך מבוגרים היו גדושים בדיווחים על מחקרים העוסקים בנושאים שכבר נדונו בעבר, כך שנתקבל 'יותר מאותו דבר'. האליטה של המקצוע הייתה מתכנסת אחת לשנה, מזמינה את האבות המייסדים לשיח ולציון אירועים מכוונים בחינוך המבוגרים במדינה נתונה. מצב חינוך המבוגרים נידון במסמכים לאומיים, כמו 'הספר הלבן' או 'הספר הירוק' (Department of Education, 1998, 1999), וכן במאמרים

בעיתונות המקצועית. בארצות הברית לא נכתב ב-30 השנה האחרונות מסמך מדיניות פדראלי או מדינתי, והספרות המקצועית נמנעה מלהשמיע קול זעקה כנגד חטאי המדינה ואוזלת היד של אנשי המקצוע.

לא כך - במהפכה. בשורה ארוכה של כינוסים מדינתיים, על-מדינתיים (transnational) בתוך אירופה ובינלאומיים, נכתבו מסמכי סיכום קצרים, מנוסחים באופן לוחמני, המציניים נקודות בולטות שיש לשנות ולפעול לגביהן. התחושה הייתה שלא עת היא לאזכורים למדניים של חומר שכבר נכתב, אלא יש להגיע לניסוחים שאינם מתפשרים, כאן ועכשיו. המוטו של המסמכים האלה הוא ניסיון לפתרון כולל לתחלואי המערכת של למידת מבוגרים. פתרון זה יידון בהמשך. שפת כתיבה ושיח אלה הובלו בידי קבוצה מזוהה של מנהיגים.

ג: ייחודה של הקבוצה המובילה את המהפכה. שלא כבעבר, נוצר שילוב בלתי מוכר של אנשי אקדמיה, מנהיגים של ארגוני החברה האזרחית, ראשי קרנות מדיניות וגלובאליות ומפעיליהן, מנהיגים באזורי העולם שעד כה לא נשמע קולם ברמה, בעיקר באפריקה ובאמריקה הלטינית. הללו מתכנסים לפרקים, מנסחים מסמכים דומים, מוזמנים לכינוסים אזוריים ובינלאומיים שממומנים ביד נדיבה.

נסכם אפוא את המהפכה: יש בה אידאולוגיה ייחודית, שפת שיח וכתובה לוחמניים, מנהיגות מובילה (Fernandez, 2009; Hall, 1997; Duke, 2009). מכאן נמשך אל המרכיב העולמי של המהפכה.

המהפכה במישור העולמי

המהפכה העולמית מובלת בידי שני ארגונים עולמיים: אונסק"ו, ארגון הגג החינוכי-תרבותי של מדינות העולם, והמועצה הבינלאומית לחינוך מבוגרים (ICAE), ארגון הגג של ארגוני החברה האזרחית בחינוך מבוגרים.

אל השניים מתווספים, מעת לעת, ארגונים עולמיים שמיקוד עיסוקם שונה, כמו הארגון העולמי של החברה האזרחית (World Social Forum), ארגון הסביבה העולמי העוסק בהגנה על הסביבה. האירוע המכונן, שנערך לפני חודשים אחדים בעיר בָּלֶם שבברזיל, הכינס העולמי השישי של חינוך המבוגרים, בראשית דצמבר 2009, יצר מקשה אחת של המהפכה העולמית. ההצהרות של כינוסי החברה האזרחית ושל אונסק"ו היו משולבות, התבטאו בנוסחים דומים, וכללו נקודות מרכזיות וממוקדות של הנושאים שיש לטפל בהם.

הפעולה העולמית המאחדת ביותר, הנעשית מתוך איחוד כוחות של המדינות השונות, היא זו שעושה אונסק"ו. האסיפה הכללית של המדינות החליטה על מטרות הפיתוח של המילניום למשך 15 שנים, מ-2000 עד ל-2015 (MDG: Millennium Development Goals 2000-2015).

המוקד הוא השכלת מבוגרים, החל בחינוך היסודי, והדגש מושם על אוכלוסיות הנערות והנשים. 'מטרות הפיתוח של המילניום' הן מפורטות, ומחייבות את המדינות לבצען בתהליך מתמשך של 15 שנים. בשנה הנוכחית, 2010, קרא מזכ"ל האו"ם להגביר את המאמצים ולמזער את הפיגורים עד למימוש המטרות והשלמתן. הסיסמה היא The World We Wait 2015.

המועצה הבינלאומית לחינוך מבוגרים הכינה המלצות למדינות, כדי לסייע בידן במימוש 'מטרות הפיתוח של המילניום' (MDG), ואלו הן:

1. חיזוק ההשתתפות של ארגוני החברה האזרחית בקידום ההשכלה בכלל וההשכלה לנערות ולנשים בפרט. זו קריאה לארגוני החברה האזרחית שיש להם לגיטימציה להיות מעורבים ישירות בהקניית השכלה, במה שנתפס כתפקיד העליון של המדינה. החברה האזרחית אכן מתארגנת במימד העולמי, והיא מביעה מחויבות לקידום מטרות המילניום.
2. צמצום אי השוויון והאפליה על ידי הכללת הנשים והמודרים באספקה של השכלת מבוגרים. הכוונה אינה רק למדינות המתפתחות אלא גם למדינות מפותחות, שבהן האוכלוסיות החלשות והמודרות אינן נגישות למפעלי ההשכלה למבוגרים. נושא זה של אי שוויון ואפליה מתחבר למטרות האחרות של המילניום, הקשורות לנושאים כלכליים ולהשלכותיהם על החינוך לכל שלביו.
3. מעקב וקבלת אחריות על העשייה. ההשכלה בעולם נמצאת בפיגור קבוע, ולמדינות השונות יש תדיר הסברים לפיגור. אונסק"ו יצר מנגנון מעקב, שאותו נפרט בהמשך. כל מדינה חייבת לקחת אחריות לא רק על הדיווח אלא גם על הפיגור בהשגת המטרות. מאחר שאין אמצעי עולמיים על המדינות, מוצע ליצור במקומם לחץ בתוך המדינות מצד גורמים בעלי עניין, במיוחד ארגוני החברה האזרחית.
4. קביעת לוח זמנים מחייב להשגת המטרות. המבצע העולמי החל בשנת 2000, ובשנת 2003 נערך כינוס בעיר סופיה כדי לקבל דוח על ההתקדמות בהשגת המטרות. התברר שיש פיגור בקרב יותר ממחצית המדינות מתוך כ-150 שחתמו על מסמך המילניום. שנים אחדות לאחר מכן, ב-2008, נערך כינוס מעקב נוסף בבנגקוק. נתגלה פיגור גובר והולך. שנת 2010 נקבעה, כאמור לעיל, לשנת המרצה מיוחדת. 'לוח זמנים מחייב' יידון בכנס השנה במסגרת ההתכנסות העולמית של אונסק"ו.
5. קביעת מס להעברה כספית. יש תביעה חוזרת ונשנית בעולם להטיל מס מיוחד להשכלת מבוגרים, או לגבות מסך כל התוצר הלאומי של כל מדינה אחוז או שניים להשכלת מבוגרים. כלכלנים אקדמאים ואנשי ארגוני החברה האזרחית יצרו נוסחאות ונפגשו לעתים תכופות בכינוסים מיוחדים כדי להציע דרכי מימון השכלת המבוגרים בעולם. אחד מהם היה הכנס בבון בשנת 2009 (ראו The Bonn Declaration on Financing Adult Education for Development). עד כה אין ממצאים על יישום ההצעות. בעבר, הנושא של מימון השכלת המבוגרים ומימון של חינוך המבוגרים בהיקפו היותר רחב היה

כמעט 'מחוץ לתחום'. המעמד הבינוני זכה תמיד בכל הקופה עקב מסוגלות לממן בעצמו את למידתו, כולל השכלה רחבה הקרויה באורח היסטורי 'חינוך ליברלי למבוגרים'. עתה שאלת המימון - ובאופן מוחלט המימון של המדינה - היא בראש מעייניהם של בעלי העניין בהשכלת מבוגרים.

6. מימון מלא לתוכניות לאומיות. המלצה זו משלימה את קודמתה. תוכניות לאומיות מוגדרות לרוב כתוכניות המממשות את יעדיה הלאומיים של כל מדינה.

יעדים לאומיים שכיחים הם: קליטת המהגרים, הכנת הצעירים לחיי עבודה וקריירה, שוויון חברתי וצדק חברתי, טיפול בסביבה הפיזית, יצירת רווחה חברתית וכלכלית. והרי יעדים אלה אמורים לפרנס את מערכת ההשכלה למבוגרים, שכן למידה היא הדרך היעילה ביותר לקדם יחידים וקהילות. אולם מדינות רבות נוטות להקצות משאבים לתוכניות אחרות. ההמלצה הזו, כקודמתה, זוכה לעניין רב בקרב המנהיגות העולמית של מהפכת ההשכלה למבוגרים, ועדיין אין תשובות מעשיות כדי לממשה.

7. הובלה לתעסוקה יצרנית. תעסוקה יצרנית היא שם המשחק בימים אלה, והיא שואבת אליה חשיבה והצעות לפעולה. לאזורי העולם השונים יש הצעות משלהם. באזור האירופי יש חשיבה מלוכדת בנושא זה, כמו בנושאים אחרים הקשורים להשכלת מבוגרים. נפרט אותם בהמשך.

8. גישה אינטגרטיבית. המלצה זו יונקת מהתפיסה של למידה לאורך, רוחב ועומק החיים, מהתוכניות של ערים לומדות ואזורים לומדים. כדי לקדם את השכלת המבוגרים, יש לאגס את כל המשאבים בעיר או באזור נתון, להפיק משאבים לא מוכרים קודם לכן, לתכנן ולהפעיל תוכניות בהיקף שלא נודע כמותו. הגישה האינטגרטיבית היא מימוש גישה חדשה אל המשאבים ומקורות המימון של השכלת מבוגרים, והיא מחייה את תפיסת היסוד היהודית באשר לאדם הלומד, החברה הלומדת, העם הלומד.

הכינוסים העולמיים והשפעתם

המטרות של המילניום יצרו מנגנון של מעקב והערכה. נקבע משרד בקנדה שמתאם את איסוף המידע מהמדינות, מנתח את הנתונים ומחזיר לכל מדינה את הדוח שלה כשהוא מעובד.

בכל מדינה אמור להיות משרד ממשלתי, לרוב משרד החינוך, שנטל על עצמו את קידום המטרות ואת הדיווח על השגתן. מדי שנים אחדות נערך כינוס אזורי או עולמי, לשם הצגת התוצאות ולדיון בקשיים להשגתן ובפתרונות.

הכינוס העולמי השישי של חינוך המבוגרים (CONFINTEA VI) נערך בשלהי 2009 בעיר בלם, בברזיל. כאן היה שילוב כוחות גלובלי, שהובילה מנהיגות מזוהה בשמות אנשים ובאזורי העולם, של עשרות ואף מאות נשים וגברים, ותיקים וחדשים.

כינוסים עולמיים אלה החלו בשנת 1948, סמוך לסיום מלחמת העולם השנייה. הם צברו באיטיות עוצמה וקפצו קפיצת מדרגה בכינוס החמישי שנערך בעיר המבורג, בשנת 1997.

בהמבורג הוכן מצע עולמי ופורטה תוכנית פעולה גלובלית ("הצהרת אונסק"ו, המבורג, 1997", **חינוך מבוגרים בישראל**, 1999). במשך תריסר שנים הוכן הכינוס הנוכחי, השישי, שהביא את התאגדות חינוך המבוגרים העולמיות לשיא חדש של חשיפה וקבע מצע משותף ונקודות לעשייה. ההכנה כללה מעשה שלא נעשה עד כה: הכנה ומשלוח של דין וחשבון, בידי כל מדינה החברה באו"ם, על חינוך ולמידת המבוגרים שלה, לפי מסגרת שאלות קבועה מראש. כך הצטברו כ-160 דוחות כתובים, וצוותים מטעם הכינוס העולמי, בהנהלת מכון אונסק"ו ללמידת מבוגרים השוכן בהמבורג, כתבו סיכומים אזוריים ואף סיכום גלובלי, הכולל המלצות, הקרוי GRALE: Global Report on Adult Learning and Education, 2010.

המלצות בעלות משמעות מיוחדת מן הכנס

נביא להלן המלצות אחדות מתוך מסמך הסיכום הקצר, הקרוי 'רתימת הכוח והפוטנציאל (Harnessing the Power and Potential of Adult Learning and Education for a Viable Future – Belem Framework for Action, CONFINTEA VI, Belem, December 2009).

השכלת מבוגרים

ההשכלה היא יסוד הכרחי, הזכות להשכלה היא חלק אינהרנטי של הזכות ללמוד. לשם כך עלינו להכפיל את מאמצינו להפחתת האנאלפביתיות ב-50% בין השנים 2000 ל-2015.

מדיניות

קווי מדיניות ואמצעים תחיקתיים ללמידת מבוגרים צריכים להיות מקיפים, כלליים ומשולבים בפרספקטיבה של למידה לכל אורכם, רוחבם ועומקם של החיים. לשם כך יש לפתח וליישם קווי מדיניות הנשענים על מימון מלא, תוכניות ממוקדות וכן חקיקה.

מינהל

מינהל טוב יאפשר הטמעה של מדיניות חינוך ולמידת מבוגרים באופן יעיל, שקוף, אחראי והוגן. לשם כך יש להקים מנגנון שיערב את הגורמים שלהלן: הרשויות הציבוריות בכל רמות המינהל; ארגוני החברה האזרחית; שותפים חברתיים; נציגי המגזר הפרטי; הקהילה; וארגונים לחינוך ולמידת מבוגרים בפיתוח.

מימון

חינוך ולמידת מבוגרים הם בגדר השקעה יקרת ערך שתביא עמה רווחים חברתיים. לשם כך יש להאיץ את ההשקעה של לפחות 6% מהתוצר הלאומי בחינוך, ולפעול להגדלת ההשקעה בחינוך ולמידת מבוגרים.

מכאן יש רק דרך קדימה. מדינות העולם התקרבו זה לזה, השיח התאחד, והשכלת המבוגרים הוצבה במוקד.

המהפכה באירופה

מבין אזורי העולם, אירופה מובילה את המהפכה של השכלת מבוגרים. הסיפור של אירופה ולמידת מבוגרים הוא סיפור של אהבה ומחויבות. כבר מתחילת התגבשותה התחייבה הקהילה האירופית, באמצעות הנציבות (דהיינו הממשלה האירופית), למצב את למידת מבוגרים ככלי מרכזי שיניף את הגוש הזה למרומי התחרות הכלכלית, היציבות והלכידות החברתית.

מי אמור להפיק תועלת ממערכות הלמידה המועצמות? מהגרים המשוטטים בארצות אירופה באין מפריע והזקוקים ללמוד את שפת המדינה שאליה היגרו; אנשים המבקשים תעסוקה בארצות העשירות יותר ומודרכים במסגרות של הכשרה תחילית ונמשכת; אזורים חלשים שאזורים חזקים תומכים בהם. אלה ואחרים משתלבים במערכות למידה למבוגרים שממנות, לפחות חלקית, המדינות ותומכים בהן תקציבים ומלגות של הקהילה האירופית.

כשלושים שנה פועלת מחלקה מיוחדת ללמידת מבוגרים בנציבות האירופית; לידה מחלקות משיקות שאף הן קשורות ללמידת מבוגרים. במחלקות אלה נכתבים ניירות עמדה, שנשלחים לכל המדינות החברות ומחייבים אותן מדינות למלא דוחות ולהכין מסמכי מדיניות מדינתיים. כמו-כן מזמינים את נציגי המדינות החברות להשתתף בכינוסים על-מדינתיים (transnational) וכל-אירופיים.

ההצהרות האירופיות רואות את השכלת המבוגרים כתשתית לאזרחות טובה ומעורבת; להכוונה לתעסוקה; לקליטה מוצלחת של מהגרים; למתן סיוע בין-אזורים, במיוחד לקהילות שוליות, רחוקות וקשות-נגישות אל המשאבים המרכזיים (European Commission, 1996, 2001, 2002).

מסמכי הנציבות מתווים מדיניות ומציעים מנגנונים של עשייה וביצוע. המחלקות ללמידת מבוגרים מציעות מימון של פרויקטים לתחרות, כל פרויקט במשך שנתיים, שמפעילות במשותף שתי מדינות ולעתים יותר. הפרויקטים הם בנושאים מעשיים, וכל מי שמציע פרויקט מגיש חומרים כתובים, מצגות, משחקים, חומר אינטרנטי, מדריכי פעולה, צילומים. פרס גרונטוויג השנתי מוענק לפרויקטים מצליחים, וטקס חלוקת הפרס נערך בעת המפגש השנתי של האגודה האירופית לחינוך מבוגרים. (Przybylska, 2009; Rogers, 2009).

ובכל זאת, שאלת המימון של השכלת המבוגרים אינה פתורה באירופה יותר מאשר באזורים אחרים של העולם. זהו עקב אכילס של המהפכה האירופית בהשכלת מבוגרים.

המלצות לקידום המהפכה

משלל האמירות בנושאי המהפכה העולמית בהשכלת מבוגרים, בחרנו את הנוסח הקולע של ההמלצות שמופיעות במחקר האנגלי **למידה במהלך החיים**: - *Learning Through Life Inquiry into the Future of Lifelong Learning* (National Institute of Adult Continuing Education, 2009)

התאמנו את ההמלצות, החלות על תחומים שמעבר להשכלת מבוגרים להשכלת מבוגרים, ולכן הנוסח שלנו יהיה שונה במעט מן הנוסח המקורי.

1. יש לבנות מודל חדש של השכלת מבוגרים, המבוסס על מיון חדש של שלבי החיים וצורכי הלמידה של המבוגרים בכל שלב: שלב של עד גיל 25, השלב של 25-50 שנים, השלב של 50-75 שנים, השלב של 75+ שנים. יש לאזן משאבים באופן הוגן וחכם בין שלבי החיים.
2. יש לבנות מערכת של זכאויות למידה בהשכלת מבוגרים, משמע לארגן מתן אשראי על למידה, ואפילו חלקית, ולהתאים את הלמידה למצב העכשווי של הלומדים, במבט קדימה אל העתיד הקרוב והרחוק של כל אחד מהם.
3. יש להעצים את היכולות והאחריות של בעלי האחריות המקומית, בניסיון להעמיד ערים לומדות ואזורים לומדים.
4. יש להרחיב ולחזק את המעמד של אנשי המקצוע העוסקים בהשכלת מבוגרים, באמצעות בניית מערכי הכשרה תחיליים ונמשכים, ולהעניק תעודות כושר והצטיינות.
5. יש להבנות מחדש ולחזק את סוכנויות הלמידה בהשכלת מבוגרים, לשפר את תנאי העבודה בהם ולפתח יוזמות וחדשנות.

מקומה של ישראל בהקשר המהפכה העולמית

המהפכה פוסחת על ישראל

מי יודע, מי מכיר בישראל את הדיונים, ההחלטות, ההצהרות וההמלצות שהובאו לעיל ודומיהן? משרדי הממשלה? הרשויות המקומיות? המגזר הפרטי? החברה האזרחית? ארגונים של למידת מבוגרים?

היכן מנגנוני החשיבה והפעולה? האם נערכו דיונים לאחרונה בנושאים של השכלת מבוגרים? האם נתקבלו החלטות? האם תוקצבו ההחלטות? האם נמצאו בעלי עניין שתורמים את משאביהם להשכלת המבוגרים?

קומץ אנשים השתתף ומשתתף בדיונים הבינלאומיים והעולמיים על הנושאים שלעיל. האם האחרים בעלי העניין מבקשים לברר אצל הקומץ הזה מה שמע ומה התחדש מבחינתו? אנשי המקצוע בהשכלת מבוגרים רבים הם, אולם אינם מאורגנים במסגרות מקצועיות מתאימות. אנשי המקצוע באקדמיה - נער יספרם, ואין הם מעורבים בדיונים הבינלאומיים שלעיל.

המהפכה העולמית פועלת בכיוון מנוגד למגמה בישראל

המימון של המדינה לחינוך מבוגרים קוצץ מראשית 2009 באכזריות, וכך, בתגובת שרשרת, קוצץ המימון ברשויות המקומיות.

אנשי המקצוע במשרדי הממשלה אינם מגובים על ידי משרדיהם לחשיבה בנושאים שפורטו לעיל או לחשיבה אחרת.

אין כתובת של המדינה לכל ההצעות וההמלצות שפורטו לעיל. המדינה אינה מיוצגת, אינה מעורבת ואינה פעילה בפורומים הבינלאומיים והעולמיים שפורטו לעיל. המדינה אינה מגישה דוחות בכמה מן הנושאים שפורטו לעיל.

מה לעשות?

אפשרות אחת - להקים את המנגנונים הנדרשים ולקבל את מימון המדינה. האפשרות האחרת - לגייס את החברה האזרחית ואת בעלי העניין לפעולה נדרשת לפי ההמלצות שלעיל, ואחרות.

לדעת מחבר המאמר, מה שרצוי לעשות:

1. להחזיר את תקציב האגף לחינוך מבוגרים שבמשרד החינוך לקדמותו ולהרחיבו לפי תוכנית פעולה שקוויה העיקריים ניתנו לעיל, ולפי קווים אחרים.

2. להקים מועצה לאומית להשכלת מבוגרים, שתבחן את מסמך המדיניות שהכינו לפני כשנה במשותף ההתאגדות לחינוך מבוגרים בישראל והאגף לחינוך מבוגרים שבמשרד החינוך; תגבש תוכנית פעולה לאומית; תפעל לחקיקה; תיזום הקמת מנגנוני בקרה והערכה לנעשה בארץ.

3. לגייס את החברה האזרחית והמגזר הפרטי לאיחוד כוחות ומעורבות בפיתוח השכלת המבוגרים בישראל.

בשנת ה-63 למדינת ישראל, בשלה השעה לחדש את הישן, לפרוץ את חומת האדישות והכאב, לאחד כוחות, ולהציב את מערכות הלמידה של מבוגרי ישראל בשורה הראשונה.

מקורות

ישראל חברה לומדת: הצעה למדיניות לאומית בלמידה לאורך החיים (2009).

ההתאגדות לחינוך מבוגרים בישראל והאגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך (מסמך).

ישראלי, א' (1999). הצהרת אונסק"ו (המבורג 1997) על למידת (חינוך) מבוגרים: סדר קדימויות של למידת מבוגרים במאה העשרים ואחת. **חינוך מבוגרים בישראל** 3 (יוני 1999): 4, 6-23.

Department for Education and Employment (1998). *The Learning Age*.

A Renaissance for a New Britain. London, Stationary Office.

Department for Education and Employment (1999). *Learning to Succeed*,

- A New Framework for Post-16 Learning*. London, Stationary Office.
- Duke, C. (2009). "Please, No More "Business as Usual": What the Harsh New World Means for Adult and Higher Education". *40 Years DVV International, Adult Education and Development*, 72: 171-183. DVV International, Bonn, Germany.
- European Commission (EC) (1996). *Teaching and Learning: Towards the Learning Society, White Paper on Education and Training*. Brussels: European Commission.
- European Commission (EC) (2001). *Memorandum on Lifelong Learning*. Brussels: European Commission.
- European Commission (EC) (2001). *Making a European Area of Lifelong Learning a Reality*. Brussels: European Commission.
- European Commission (EC) (2002). *Making Lifelong Learning a Reality for All*. Brussels: European Commission.
- Fernandez, Benito Fernandez (2009). "Popular Education in the Struggle for Human Rights in Latin America". *40 Years DVV International, Adult Education and Development*, 72: 231-246. DVV International, Bonn, Germany.
- GRALE: Global Report on Adult Learning and Education* (2009). UNESCO Institute for Lifelong Learning, Hamburg, Germany.
- Hall, B. et al. (1997). *Politics and Policies, the politics and policies of the education of adults in a globally transforming society*. CONFINTEA V, Hamburg 1997, a series of booklets documenting the workshops held at the Fifth International Conference on Adult Education.
- Harnessing the Power and Potential of Adult Learning and Education for a Viable Futur: Belem Framework for Action*. CONFINTEA VI, Belem, December 2009.
- Learning Through Life: Inquiry into the Future of Lifelong Learning*. National Institute of Adult Continuing Education, 2009.
- Przybylska, E. (2009). "Images of European Adult Education as Reflected in Metaphors, Between Folk Wisdom and Political Declarations". *40 Years DVV International. Adult Education and Development* 72: 207-220. DVV International, Bonn, Germany.
- Rogers, A. (2009). "Thirty Suggestions for Promoting Literacy Activities". *40 Years DVV International. Adult Education and Development*, 72: 189-196. DVV International, Bonn, Germany.
- The Bonn Declaration on Financing Adult Education for Development (2009). International Conference Financing Adult Education for Development, Bonn, 23-24 June 2009. *Adult Education and Development* 73: 9-16.